

Adıyaman'ın Kırsal Turizm Potansiyeli

İsmail UKAV

Adıyaman Üniversitesi, Kahta Meslek Yüksekokulu, ADIYAMAN

Özet

Geri kalmış yörelerin kalkınması için kırsal turizm önemli bir araçtır. Son dönemlerde dünyada olduğu gibi ülkemizde de kırsal turizm sürekli olarak gündeme gelmektedir. Kırsal turizm birçok özelliği ile yöre ekonomisine katkı ve istihdam sağlamaktadır.

Adıyaman sahip olduğu turizm potansiyeli ile önemli bir konumdadır. Turizmde marka kent olma özelliği ile de bu tescillenmiştir. Tarihsel ve kültürel birçok eseri bünyesinde bulundurması yanında, kırsal turizm arz potansiyeli yönünden de büyük bir zenginliğe sahiptir. Ancak bu durum yeterince bilinmemektedir. Adıyaman'ın bu özelliğinin gündeme getirilmesiyle yerli ve yabancı turistler için daha önce keşfedilmemiş alanların keşfedilerek yöre, bölge ve ülke ekonomisine kazandırılmasında kırsal turizm önemli rol oynayacaktır. Bu çalışmada, gelir düzeyi en düşük iller arasında yer alan Adıyaman'ın turizm gelirlerinin artırılması için kırsal turizm uygulamalarının önemi üzerinde durulmuş, bu amaçla Adıyaman'ın kırsal turizm potansiyeli ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kırsal turizm, Adıyaman, Kırsal kalkınma

Adıyaman Rural Tourism Potential

Abstract

Rural tourism is an important tool for the development of backward regions. As in recent years in our country, as in the world, the rural tourism is constantly on the agenda. With this feature, rural tourism contributes employment and contribution to the local economy.

Adıyaman has an important position with its tourism potential. This feature has been registered with the city tourism brand. Having many historical and cultural artifacts, it has a great wealth for holding the supply potential of rural tourism. However, this condition is poorly understood. After this issue of Adıyaman is revived, rural tourism will have a great role in being very important for precincts, region and country economy by exploring the unexplored areas for domestic and foreign tourists. In this study, the importance of rural tourism administrations are dwelled on in order to increase the tourism income of Adıyaman, which is among the provinces having the lowest level of income, and for this purpose rural tourism potential of Adıyaman is put forward.

Keywords: Rural tourism, Adıyaman, rural development

1. GİRİŞ

Günümüz toplumları, sanayileşme ve hızlı kentleşmenin getirdiği birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Sorunların çoğalması, insanları daha fazla dinlenme, eğlenme, gezip görme ve kendilerine boş zaman ayırma gereksiniminin doğmasına, bu da turizm faaliyetlerinin artmasına yol açmaktadır.

Turizm sektörü, giderek artan bir çeşitlenme süreci içerisinde. Türkiye'de artan kentleşme ile birlikte kırsal yörelerin rekreasyon alanları olarak çekiciliği artmakta ve kentli nüfusun kırsalda gerçekleştirebileceği faaliyetler çeşitlenmektedir. Bunun sonucu olarak, kentsel yaşamın olumsuz etkilerinden uzaklaşmak amacıyla son yıllarda talep edilen gezi-dinlenme yerleri arasına kırsal yerleşimler de önemli destinasyonlar olarak girmiştir.

Türkiye'de yöresel zenginliği bulunan kırsal destinasyonlar sayıca fazla olduğu halde kırsal turizm

henüz yaygınlaşmamıştır. Ancak, birçok olumlu etkisinden dolayı, turizmde gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde, var olan turizm türlerinin alternatifi ya da tamamlayıcısı olarak, önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır (Soykan, 2003).

Toplumların gelir düzeylerinin yükselmesi, çalışma koşullarının iyileşmesi, teknolojik ilerlemeler sonucunda ulaşım ve haberleşmede meydana gelen değişimler, bireylerin eğitim düzeylerinin yükselmesi, buna bağlı olarak beklentilerinin farklılaşması sonucunda, turizm sektörü farklı gelir düzeyinde bulunan grupların taleplerine karşılık verebilmektedir.

Bu çalışmada, Adıyaman ilinin turizm ile ilgili genel yapısı ortaya konulduktan sonra kırsal turizm yönünden mevcut durumunu incelenmesi, bu turizm çeşidinin geliştirilmesi ve yörenin kalkınmasına sağlayacağı yararları belirleyerek gerekli önerilerde bulunulması amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE METOT

Çalışmada konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalardan yararlanılmış, bunun yanında Turizm ve Kültür Bakanlığı, DPT, TÜİK, Adıyaman Valiliği vd. kuruluşların verileri kullanılmış ve Adıyaman ile ilgili gözlemler değerlendirilmeye alınmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Adıyaman için Kırsal Turizm Uygulamaları

Kırsal Yerleşmenin tipik özellikleri Adıyaman için örtüşmektedir. İlde toplam 28 ilçe ve belde ile 428 köy ve 593 mezra bulunmaktadır. İl'in toplam nüfusu 590.935 iken, belde ve köylerin nüfusu 243.699'dur. Buradan kırsal nüfusun % 41 düzeylerinde olduğu görülmektedir. Türkiye kırsal nüfus ortalaması ise, % 35'tir (TÜİK, 2010). Dolayısıyla Adıyaman kırsal nüfusu ülkemiz kırsal nüfus ortalamasının üzerindedir. Adıyaman kırsal nüfusunun bu değerlerde yoğunlaşması, kırsal kalkınma uygulamaları açısından dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Kırsal alanlar birçok açıdan turistlere çekicilik sunmaktadır. Bu kapsamda dünyanın farklı ülkelerinde; çiftlik evlerinde konaklama, buna bağlı olarak üretilen ürünlerin anı, süs ve hediyelik eşyaların satılması, turistlere; kamp yapma, atlı gezi, doğa yürüyüşü ve dağ bisikleti gibi olanaklar sunulması, bağ bozumunun, yöreye özgü yemeklerin ağırlık kazandığı, yöredeki halkın gelenek ve göreneklerinin yaşatılması vb şekillerde kırsal turizmin çeşitli uygulamaları söz konusu olmaktadır (Kiper, 2003). Kırsal alanların sahip olduğu bu potansiyelin turizm yoluyla değerlendirilmesi geri kalmış kırsal yerleşim birimlerinin kalkınmasına yardımcı olmaktadır (Esengün ve ark., 2002).

Adıyaman, pek çok kültüre merkezlik etmiş olan bir kültür ve turizm kentidir. İlin coğrafi özellikleri ve iklimsel faktörleri kırsal turizm çeşitliliği yönünden zenginlik taşımaktadır. Sanayisi sınırlı, başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan Adıyaman, gelir düzeyi en düşük iller arasında bulunmaktadır. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasına göre 65. sırada yer almaktadır (DPT, 2003). Yakın gelecekte de bu yapısının değişimi yönünde herhangi bir işaret bulunmamaktadır. Bu nedenle geri kalmışlık yapısının ortadan kaldırılmasında turizm sektörü önemli bir unsur olarak görülmelidir. Yapılan bir çalışmada Adıyaman'a gelen turistlerin 5 milyon dolar civarında döviz bıraktıkları hesaplanmıştır (Ukav, 2008). Bunun yanında av turizmi için elde edilen gelir yıllar içerisinde artış göstererek 2010 yılında 260.000 TL'nin üzerine çıkmıştır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010). Bu değerler Adıyaman'ın potansiyeli düşünüldüğünde oldukça yetersizdir.

Adıyaman'ın marka kent olarak tescillenmesi, Kahta'nın "Kahta Turizm Kenti" ilan edilmesi, diğer ilçe, belde ve köylerin taşıdığı potansiyel, turizm sektörü kapsamında özellikle de kırsal turizm için eşsiz fırsatlar yaratmaktadır. Adıyaman; tarihsel, kültürel ve tabiat varlıkları bakımından oldukça zengin bir dokuya

sahiptir. 81 adet arkeolojik SİT alanı, 4 adet doğal sit alanı yanında doğal varlıkları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır (www.adiyaman.gov.tr) :

3.1.1. Nemrut Dağı Milli Parkı

Kommagene Kralı I. Anticeos'a anakaya üzerinde bir anıt mezar yapılmış ve üzerine kırma taşlar yığılarak büyük bir tepe biçiminde tümlüs oluşturulmuştur. 1988 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Milli Park olarak ilan edilmiştir. Milli Park sahası 13850 Hektardır Kaynak yerleri ve değerlerini tarihi ve kültürel Kommagene ören yerleri oluşturmaktadır.

Şekil 1. Nemrut Dağı

Şekil 2. Arsemia

3.1.2. Arsemia (Eski Kale)

Milli Park'ın ikinci önemli ören yeri, Arsemia'daki Antik kült kalıntılarıdır. Kommagene'nin başkenti olan Arsemia'da oyma kaya odası ile 157 m. uzunluğundaki oyma Galerî yol (tünel) ile kaya kitabe, Antiochos Herakles tokalaşma steli, Mithradates kaide I. Stelli Mithras – Apollon kaide II. Stelli bulunmaktadır.

3.1.3. Cendere Köprüsü

Kahta çayının bir kolu olan CENDERE ÇAYI üzerinde en dar noktasında ve görkemli kanyon ağzında ayakları ana kaya üzerine kurulmuş tek kemerli ve bir savaklı olan köprü kemer yanaklarından 92 dev kesme taştan yapılmıştır. Kahta İlçesi merkezine 20 km. uzaklıkta ve Karakuş tümülüsünün kuzeydoğusundadır.

Şekil 3. Cendere Köprüsü

Şekil 4. Karakuş Tepesi

3.1.4.Karakuş Tepesi

Adıyaman'ın 49 km. doğusunda, Kahta (Nymphaios) Çayı'nın açtığı dere yatağının batısında tepe üzerinde , kırma kalker ve çakıl taşlarının yığılmasıyla oluşturulmuş 21 m. yükseklikte bir tümüldür.

3.1.5.Kahta Kalesi

Kahta'nın 26 km. kuzeyinde Kocahisar (Eski Kahta)'da yer almaktadır. Kahta Çayı kenarında, kayalık bir tepe üzerinde bulunan kalenin yapım tarihinin Hitit dönemine kadar indiği düşünülmektedir. Kale Osmanlı döneminde I. Mahmut zamanında ve Cumhuriyet döneminde de onarım görmüştür.

Şekil 5. Kahta Kalesi

Şekil 6. Doğanlı Çınar Tabiat Parkı

3.1.6.Doğanlı Çınar Tabiat Parkı

Adıyaman ili merkez ilçesi Doğanlı Köyü sınırları içerisinde 550 yapıda 1000 m2 alanı bulunmaktadır. 2006 yılında Tabiat Anıtı olarak düzenlenmiştir.

3.1.7.Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı

Adıyaman ili Gölbaşı İlçesi'nde Gölbaşı, İnekli ve Azaplı göllerini de kapsayan 1687 hektarlık bir alana sahip olup, Milli Parklar kanununa göre 2008 yılında tescil edilmiştir Tabiat Parkında hizmet binası ve kuş gözlem kulesi bulunmaktadır.

Ayrıca Pirin Antik Kenti, Adıyaman Kalesi, Haydaran Kabartmaları, Besni Kalesi vb varlıklar bölgeyi varış noktası yapma potansiyeline sahip bir yapı sergilemektedir.

Şekil 7. Gölbaşı Gölleri Tabiat Parkı

3.1.8.Oturakçı Pazarı ve Adıyaman'da Geleneksel El Sanatları:

Yörede halı, kilim ve keçe genellikle köylerde dokunmaktadır. Halılar, bazı köylerde doğal kök boya ile, bazı köylerde ise sentetik boya ile boyanmaktadır. Üretilen bu halılar başta ABD olmak üzere yurtdışına ihraç edilmektedir. Bunun yanı sıra keçe işçiliği de oldukça gelişmiştir. Ayrıca, kilim dokumacılığı, heybe, eldiven, çorap, poşu, yemeni, bakırcılık, dericilik ve ahşap işçiliği de yörede üretim yapılan el sanatlarıdır. Yöreye özgü bu ürünler Oturakçı pazarında satılmaktadır.

Bu değerlerin yanında Adıyaman'ın kırsal bölgelerinde yetişen tarımsal ürünler hasat dönemleri itibarıyla ve ürünlerin işleme sürecinde kırsal turizm yönünden önemli bir potansiyel yaratmaktadır. Örneğin Antep fıstığı yetiştiriciliğinde Adıyaman 3. sırada yer almaktadır. Derim dönemlerinde uygun köyler bu işlem için seçilerek gerekli düzenlemeler yapılabilir. Bağ bozumu dönemi ayrı bir fırsat yaratmaktadır. Özellikle Besni üzümü ülkemizde çok iyi bilinmektedir. Hasadın başlangıcından üzümlerin kurutma aşamasına kadar bir seremoniyle turistlerin bu sürece katılmaları ilgi çekecektir. Üzümlerin kurutulması yanında ezilerek pekmez, şire, pestil, sucuk vb ürünlerin üretim aşaması her anıyla yaşatılabilir. Çelikhana tütününü ünlüdür. Tütünün tarladan hasadı, kurutma aşamasına getirilmesi yine benzer bir süreçle turistlere yaşatılabilir. Tut İlçesi'ndeki köylerde badem, ceviz, dut, üzüm gibi meyvelerin toplanması süreci de kırsal turizm katılımcıları için unutulmaz deneyimler olabilecektir. Bu ürünlerin dikimi, bakımı, toplanması gibi aşamalar katılımcıların ilgisini çekmesi için eğlenceli oyunlara dönüştürülebilir.

Kahta ve Gerger köylerinde çeşitli meyvelerle birlikte nar önemli derecede üretimi yapılan bir üründür. Narın toplanması ve daha sonrasında nar suyu elde edilmesi de belli bir emek gerektirmektedir. Bu süreçte de dileyen turistler bu sürece eşlik edebilirler.

Adıyaman'da hayvancılık tarımın ayrılmaz bir parçasıdır. Hayvancılık yapılan köylerde hayvan besleme, hayvansal ürünleri (süt sağımı, yoğurt, peynir yapımı, yün kırma vb) elde etme ve değerlendirme etkinliklerini turistler izleyebilir ya da bizzat katılabilirler. Bu özelliği olan köyler kırsal turizmde yerini alabilir, böylece gerileyen hayvancılığa da büyük destek verebilirler. Sincik'te arıcılık da yapılmaktadır. İlginç deneyimler yaşamak isteyen misafirler arı sağımını gerçekleştirmek isteyebilirler.

Adıyaman su ürünleri avcılığı açısından da uygun ortamlar sunmaktadır. İlde bulunan birçok akarsu, göl ve en önemlisi Atatürk Baraj Gölü büyük bir olanak sağlamaktadır.

Sportif olta balıkçılığı meraklı turistler çok rahat bir şekilde bu heveslerini giderebilirler. Bütün bunlara paralel olarak, Atatürk Baraj Gölü'nün belli bir bölümü rekreasyon alanı olarak düzenlenebilir, içinde restoranı olan tekne turları düzenlenerek, göl çevresindeki tarihi ve doğal güzellikleri izlenebilir, böylece Adıyaman'da ortalama kalış süresi artırılabilir. Çelikhana İlçesi'ndeki Çad Barajında bulunan yüzer adalar da turizme açılabilir. Kırsal turizm kapsamında düzenlenecek doğa yürüyüşleri için kamp yerleri olarak Çelikhana, Sincik ve Gerger'in dağ köyleri kullanılabilir.

Uzun yürüyüşler sonrasında Mola-Kamp noktalarındaki köylerden yiyecek içecek ve hediyelik eşya talebi oluşabilir. Tarımsal ürünlerin hasadı, folkloru, geleneksel köy düğünleri sportif olta balıkçılığı, yamaç

paraşütü ve doğa yürüyüşleri gibi faaliyetler kırsal turizm faaliyetlerine uyarlandığında doğayla iç içe yaşamak, yeni kültür ve insanları tanımak isteyen yerli ve yabancı turistler için Adıyaman önemli bir kırsal turizm merkezi durumuna gelebilecektir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada Adıyaman'ın kırsal turizm potansiyeli incelenmiştir. Adıyaman'ın taşıdığı bir çok olumsuz sosyo-ekonomik özellik, kırsal turizmden yararlanmayı gerekli kılmaktadır. Gelişmişlik sıralamasındaki yeri, sanayi sektöründeki ve istihdam düzeyindeki yetersizliği gibi olumsuzluklara karşın, taşıdığı turizm potansiyeli, kırsal turizmden önemli avantajlar elde edilebileceğini göstermektedir. Kırsal turizmde tarımsal yerel ürünlerin değerlendirilmesi kapsamında; ürünün üretim aşamalarını turiste tanıtmının, taze veya işlenmiş olarak satışının, yöre yemekleri olarak sunmanın, hasat şenliklerinin ayrı bir önemi vardır ve bunların bir çoğu Adıyaman köylerinde gerçekleştirilebilir.

Bunların gerçekleştirilmesi sürecinde kırsal turizm uygulamalarının bilinirliğini artırma ve Adıyaman'ın tanıtımı için daha geniş kitlelere ulaşabilmesi yönünden yöresel ürünleri konu alan festivaller düzenlenmelidir. Ayrıca "Nemrut Kommagene Festivali"nin düzenlenmesinde süreklilik sağlanmalı, ulusal ve uluslararası platformlara taşınması için gerekli çaba gösterilmelidir.

Kırsal turizmde konaklama hizmeti, köylü ve çiftçinin kendi evinde kırsal pansiyon veya otellerde, kırsal tatil köylerinde yada kırsal kampinglerde verilmektedir. Ancak bu faaliyetlere katılmak isteyen kişiler için Adıyaman'da konaklama olanakları yetersizdir. Nemrut yol güzergahında var olan tesisler kırsal turizm için uygun hale getirilmelidir. Söz konusu faaliyetlerin çeşitlendirilerek sürekliliğinin sağlanması için yeterli ve nitelikli konaklama tesislerinin (pansiyon, motel, konukevi, dağ evi vb.) kurulması gerekmektedir. Hizmetin kalitesi yönünden yöre halkına pansiyonculuk eğitimi verilmelidir.

Sonuç olarak Adıyaman'ın, kırsal turizm açısından önemli bir arz potansiyeline sahip olduğu görülmüştür. Kırsal yerleşim birimlerinde farklı turizm gibi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesiyle, orta veya uzun vadede bu yörelerin sorunlarının çözümünde ve kalkınmasında önemli aşamalar sağlanacaktır. Önemli olan turizme açılan bu yörelerde eskiden var olan bitkisel üretim, hayvancılık ve ormancılık gibi tarımsal faaliyetleri terk etmeyerek, bununla birlikte o yöreye özgü el sanatları, mimari tarz ve kültürel yapının bozulmadan korunmasıdır.

5. KAYNAKLAR

Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010. Adıyaman İl Müdürlüğü Kayıtları.

DPT, 2003. İllerin Bölgelerin Sosyo-Ekonomik

Gelişmişlik Sıralaması Araştırması Yayın No DPT 2671.

ESENGÜN, K., AKÇA, H., SAYILI, M., 2002. “Dağlık Ve Ormanlık Alanlarda Kırsal Turizm Faaliyeti ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma”, I.Ulusal Ormanlık kooperatifleri Sempozyumu, 22-23 Mart, Kastamonu, 97-102.

KİPER, K., 2003. Safranbolu Yörükköyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi AÜ FBE Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 367s., ANKARA Yayınlanmamış Doktora Tezi.

SOYKAN, F., 2003. “Kırsal Turizm Ve Türkiye Turizmi İçin Önemi,” Ege Coğrafya Dergisi, 12, 1-11.

TUİK, 2010. Türkiye İstatistiki Göstergeler.

UKAV, İ., 2008. Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Katkısı Adıyaman Örneği, Güneşe Yürümek, II.Ulusal Medeniyetler Kavşağı Adıyaman Sempozyumu, 10-12 Ekim 2008, Adıyaman Üniversitesi.,219-235.

http://www.adiyaman.gov.tr/default_B0.aspx?content=306 (Erişim Tarihi:05.09.2011).